

حقوق کارگران و کارکنان واحدهای
اقتصادی پس از انتقال
(موضوع ماده ۳۷ قانون تامین اجتماعی)

تألیف
محمد رسولی
جواد کیا حیرتی

سرشناسه	: رسولی، محمد، ۱۳۴۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: حقوق کارگران و کارکنان واحدهای اقتصادی پس از انتقال (موضوع ماده ۳۷ قانون
تأمین اجتماعی) / تألیف محمد رسولی، جواد کیا حیرتی.	
مشخصات نشر	: تهران : آلاقم، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۷ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۳۲-۱۲-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: کارگران -- ایران -- حقوق و دستمزد
موضوع	: Working class -- Iran -- Salaries :
موضوع	: کار و کارگری -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Labor laws and legislation -- Iran :
موضوع	: کار -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Labor laws and legislation -- Iran :
موضوع	: تأمین اجتماعی -- ایران
موضوع	: Social security -- Iran :
شناسه افزوده	: کیا حیرتی، جواد، ۱۳۵۷ -
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ ح۷ / ۴۹۱۶ HD
رده بندی دیویی	: ۳۳۱ / ۲۹۵۵۰۲۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۷۴۰۴۸

نام کتاب : حقوق کارگران و کارکنان واحدهای اقتصادی پس از انتقال
(موضوع ماده ۳۷ قانون تأمین اجتماعی)

تألیف : محمد رسولی، جواد کیا حیرتی

نوبت چاپ : سوم، ۱۴۰۰

تیراژ : ۳۰۰۰ نسخه

شابک : ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۶۱۳۲ - ۱۲ - ۱

قیمت : ۵۰,۰۰۰ تومان

نشر آلاقم ۷۷۵۱۰۳۴۲ - ۹۳۸۴۵۹۰۳۳۲

 alaghalam

فهرست مطالب

۸ مقدمه

بخش اول : مبانی نظری و اصول تامین اجتماعی..... ۱۵

فصل نخست: کلیات و مبانی و مفاهیم..... ۱۶

گفتار نخست: تاریخچه و تعریف تامین اجتماعی..... ۱۶

بند اول: تعریف تامین اجتماعی..... ۱۶

بند دوم: تاریخچه تامین اجتماعی..... ۱۸

گفتار دوم: قواعد حاکم بر تامین اجتماعی..... ۲۵

بند اول: مبانی..... ۲۵

بند دوم: اهداف..... ۲۶

بند سوم: ویژگی‌ها..... ۲۷

الف: برخورداری از تامین اجتماعی به عنوان حکم..... ۲۸

ب: برخورداری از تامین اجتماعی مطهری از حقوق بشر..... ۲۹

ج: قواعد حقوق تامین اجتماعی در زمره حقوق عمومی..... ۲۹

د: برخورداری از تامین اجتماعی به عنوان ماهیتی غیرقابل اعراض و اسقاط..... ۲۹

ه : برخورداری از تامین اجتماعی به عنوان یک سازمان نهاد حقوقی..... ۳۰

و: تامین اجتماعی به عنوان حقوق مبتنی بر مطالبه نیست..... ۳۰

بند چهارم: اصول حاکم بر تامین اجتماعی..... ۳۰

الف: اصل تضمین دولت..... ۳۱

ب: اصل تبعیض مثبت..... ۳۲

ج: اصل تمرکز زدایی..... ۳۲

د: اصل مشارکت..... ۳۲

فصل دوم : جایگاه حقوق تامین اجتماعی در حوزه علم حقوق..... ۳۳

گفتار نخست: تقسیم‌بندی حقوقی..... ۳۳

بند اول: جایگاه تامین اجتماعی در حقوق..... ۳۶

بند دوم: الزامات حقوقی حاکم بر تامین اجتماعی..... ۳۶

الف: آمره و الزام آورند..... ۳۶

ب: نهادهای حاکمیت بر نحوه اجرای آنها اثر گذارند..... ۳۶

ج: عمومیت و اطلاق دارند..... ۳۷

۳۷	د: رعایت اصل قانونی بودن
۳۹	گفتار دوم : جایگاه سازمان تامین اجتماعی در نظام اداری
۳۹	بند اول: مفهوم موسسه عمومی
۴۰	الف: اقسام مؤسسات عمومی
۴۰	ب: نظام حقوقی موسسه عمومی
۴۱	ج: سازمان اداری مؤسسات عمومی
۴۲	د: محاسن و معایب مؤسسات عمومی
۴۴	گفتار سوم: ماهیت حقوقی سازمان تامین اجتماعی

بخش دوم: تجزیه و تحلیل ماده ۳۷ قانون تامین اجتماعی

فصل نخست: مبانی و مفاهیم

گفتار نخست: ارکان ماده ۳۷ قانون تامین اجتماعی

بند اول: تعریف عناصر اصلی

الف: معاملات موضوع ماده ۳۷ قانون تامین اجتماعی

اول: اجازه به شرط تملیک

دوم: ملی کردن

سوم: تملک

چهارم: مصادره

ب: مؤسسات و کارگاهها

ج: حق بیمه

بند دوم: تکالیف مقرر برای افراد در ماده ۳۷ قانون تامین اجتماعی

الف: انتقال گیرنده

ب: انتقال دهنده

ج: سران دفاتر

اول: فواید و اهداف تنظیم اسناد رسمی

۱. افزایش وصول درآمدهای عمومی

۲. پیشگیری یا پایان دادن به مرافعات

دوم: انجام استعلام توسط سر دفتر

۱. سر دفتر استعلام می کند و سازمان پاسخ می دهد

۱-۱ فاقد بدهی

۱-۲ در دست بررسی

۱-۳ در دست اجرا، ممنوع معامله

۲. سر دفتر استعلام می کند و سازمان پاسخ نمی دهد یا خارج از مهلت پاسخ

می دهد

۳. سر دفتر استعلام می کند و سازمان پاسخ اشتباه می دهد

مقدمه:

نیاز به امنیت فردی و گروهی و جست و جوی بی وقفه‌ی این امنیت، همواره یکی از خصوصیات ذاتی بشر بوده است. روش تأمین چنین امنیتی از دیرباز تاکنون دستخوش تغییر و تحولی بسیار شده است. مردم همواره کوشیده‌اند که خود و خانواده خویش را از تهدید پيشامدهایی مانند گرسنگی، بیماری و خطرات دیگری که آنها را احاطه کرده است حفظ کنند.

در گذشته‌های دور این امر بیشتر جنبه شخصی داشته است؛ یعنی افراد در جوانی به فکر روزهای درماندگی و سال‌های پیری خود بوده‌اند و قسمتی از درآمد خود را پس‌انداز می‌نمودند. مضافاً این که زندگی گروهی به همراه خانواده و قبیله، سبب می‌شد تا فرد در هنگام توانایی برای آسایش خانواده و قبیله خود هم تلاش کند و هر مقابل در ایام بیماری و پیری و... از جانب ایشان مورد حمایت قرار گیرد.

اگرچه در برخی جوامع پیشرفته‌ی دوران کهن و باستان، مثل ایران ساز و کار و قوانینی برای حمایت از حقوق افراد در دوران ناتوانی و یا نیاز وجود داشت.

در کشور ما ایران نیز از دیرگاه موضوع تأمین اجتماعی به نوعی وجود داشته است و این می‌تواند طبیعی و درست هم باشد. چون وقتی که ثابت شده ایران خاستگاه تمدن بشری بوده و یا لاقلاً یکی از کهن ترین خاستگاه‌های تمدن، فلات ایران بوده و وقتی که به حکم عقل و ضرورت می‌دانیم انسان دایماً به حمایت و تأمین از سوی اجتماع و جامعه نیازمند بوده است، کاملاً قابل انتظار هست که در این سرزمین، تأمین اجتماعی هم به موازت بقیه ملزومات تمدن وجود داشته باشد و آثار زیادی هم در اثبات این حقیقت وجود دارد. این

واقعیت نشانگر نیاز طبیعی انسان به تأمین اجتماعی به معنی عام در همه طول تاریخ هست که در دوردست‌های تاریخی هم می‌توان ردی از آن را پیدا کرد.

چنان که در برخی متون کهن می‌توان نشانه‌هایی از تأمین اجتماعی به شکل اولیه و ابتدایی در زمان تهمورث، سومین پادشاه پیشدادی یافت و چند هزار سال پس از او نیز به عهد هخامنشیان به ویژه کوروش بزرگ، آثار مواردی از خدمات تأمین اجتماعی برای کارگران وجود دارد و در طول تاریخ کم و بیش همیشه به نحوی از انحاء تأمین اجتماعی بوده است.

اما امروزه این شیوه نه مطلوب است و نه ممکن، پس نیاز به نهادهای تازه و متناسب که ایفاگر نقش تأمین امنیت افراد باشد و سیر تحولی آن موجب ایجاد نهاد تأمین اجتماعی در همه جوامع گردیده است.

تأمین اجتماعی که موجب آسودگی خیال و آرامش خاطر افراد است، مهمترین نهاد جامعه مدنی در دوران ما به شمار می‌رود که نقش بسزایی در حمایت از عموم مردم جامعه در برابر کلیه مخاطرات ناشی از بحران‌های اقتصادی و نظام نامتعادل توزیع دارد و از طریق نظام‌های بیمه‌ای و غیر بیمه‌ای (حمایتی) اقشار جامعه را به هنگام کاهش یا قطع درآمد، بروز بیماری، بیکاری، از کارافتادگی، بازنشستگی، فوت و بی‌سرپرستی تحت حمایت خود قرار می‌دهد.

کارکردهای تأمین اجتماعی سبب شده است که امروزه به موضوعی اجتناب ناپذیر در همه جوامع و ملل تبدیل شود. چندان که عموم دولت‌ها تلاش خود را به کار می‌گیرند تا بقا و تداوم حیات تأمین اجتماعی و عناصری که در خدمت رسانی این نهاد کمک موثر دارند تضمین شوند.

بی‌شک بقای تأمین اجتماعی منوط است به ایجاد تعادل میان درآمدها از یک سو و هزینه‌های آن از سوی دیگر؛ به همین دلیل راه کارهایی که در هردو

بخش درآمدی و هزینه‌ای پیش بینی شده است که در عالم نظر و بر روی کاغذ بسیار مطلوب هستند اما در عمل اجرای آنها با مشکلاتی همراه است.

مهمترین منبع درآمدی سازمان تامین اجتماعی حق بیمه است^۱ که وصول آن باید به نحو اطمینان بخشی تضمین گردد. از انواع حق بیمه‌ها بیمه کارگرانی است که در واحدهای کارگاهی مشغول کار بوده و کارفرما موظف است سهم خود را به اضافه سهم کارگر برای هر ماه، حداکثر تا آخرین روز ماه بعد به حساب سازمان واریز نماید.^۲ در عمل اما این دستور قانونی سهواً یا عمدتاً به طور کامل از طرف کارفرمایان اجرا نمی‌گردد و سازمان نیز به دلیل کثرت و گستردگی کارگاههای مشمول توان نظارت کافی بر همه آنها را ندارد. به همین دلیل ماده ۳۷ قانون تامین اجتماعی تضمینی را برای وصول این مطالبات معوق تاسیس نموده است که بر اساس آن، کسی که قصد انتقال کارگاه خود را تحت هر عنوان داشته باشد موظف به اخذ مفاصاحساب بیمه‌ای از سازمان مربوطه می‌باشد. در همین راستا وظایفی نیز برای انتقال گیرنده و خصوصاً سران دفاتر اسناد رسمی در نظر گرفته شده که عدم انجام آنها مجازات یا تنبیهاتی را برای طرفین در پی خواهد داشت.

امروزه از شاخص‌های اصلی توسعه یافتگی در هر جامعه میزان گستردگی و پوشش تامین اجتماعی برای افراد آن جامعه است. موضوعی که کشور ما در ابتدای راه آن قرار دارد و از همین رو ممکن است شیوه‌هایی که برای رسیدن به تامین اجتماعی مطلوب اتخاذ می‌گردد با ایراداتی مواجه باشد. موضوع مورد بحث ما نیز مصون از این ایرادات نیست، چندان که حکم ماده مزبور در

^۱ بند ۶ ماده ۲ قانون تامین اجتماعی : «(حق بیمه عبارت است از وجوهی که به حکم این قانون و برای استفاده از مزایای آن به سازمان پرداخت می‌گردد)».

^۲ مواد ۳۶ و ۳۹ قانون تامین اجتماعی

مسئولیت تضامنی ناقل و انتقال گیرنده را می‌توان نوعی تحمیل تعهد مضاعف برایشان دانست که البته توجیه و استدلال منطقی نیز به همراه دارد، یعنی: تضمین نفع عامه.

توجه به مطالب فوق و همچنین مهجور بودن رشته حقوق تامین اجتماعی ضرورت تحقیقات این چنینی را آشکارتر می‌سازد. به همین منظور سعی خواهد شد با تبیین مبانی نظری، ضرورت ایجاد راه‌های تسهیل وصول مطالبات موسسات عمومی و معایب و محاسن تسری این شیوه به موارد غیر مصرح قانونی را بیان نماییم با این امید که منبع مطالعاتی جامعی تقدیم خوانندگان گردد.

تصور ما بر این است که سطره حقوق عمومی بر قواعد حقوق تامین اجتماعی سبب کارایی بیشتر این نهاد در خدمت رسانی به افراد تحت پوشش خواهد بود. از همین روی تحلیل و بررسی فلسفه وضع قواعدی برای تسهیل وصول مطالبات سازمان تامین اجتماعی و سایر نهادهای عمومی در موارد مشابه از اهداف ما در این پایان نامه خواهد بود. این امر در مورد ماده ۳۷ قانون تامین اجتماعی به طور جامع و در شقوق مختلف همچون نوع مسئولیت انتقال دهنده و سردفتر تنظیم سند رسمی برای انتقال املاک بدون اخذ مفاصا حساب بیمه‌ای (عمداً یا سهواً) و آثار آن مورد بررسی قرار خواهد گرفت. اما در سایر موارد مشابه زیر این بررسی به اختصار صورت خواهد گرفت.

۱. ماده ۱۲ قانون کار ایران، مصوب ۱۳۶۹

این ماده برای حفظ مصالح کارگران در رابطه کارگر و کارفرما برای کارگاه اصالت قائل می‌شود تا منافع کارگران دستخوش تمایلات و منفعت طلبی‌های شخصی نگردد. به همین منظور تعهدات کارفرمای سابق را به کارفرمای لاحق